

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBATSELA 2024

MEPUTSO: 80

NAKO: Diiri tše 2½

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 31.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Badišiša ditaelo tše ka šedi pele o thoma go araba dipotšišo.
2. O se ke wa leka go bala lephephe la dipotšišo ka moka. Lebelela diteng letlakaleng la bone gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tše o ithutilego tšona lenyaga. Ka morago ga moo, bala dipotšišo tše gomme o kgethe tše o tlogo di araba.
3. Lephephe le le arotšwe ka DIKAROLO TŠE THARO:

KAROLO YA A:	Theto	(30)
KAROLO YA B:	Padi/Dingwalotšhaba	(25)
KAROLO YA C:	Papadi/Terama/Tiragatšo	(25)
4. Araba dipotšišo TŠE TLHANO: TŠE THARO KAROLONG YA A, E TEE KAROLONG YA B le E TEE KAROLONG YA C ka tsela ye e latelago:
 - KAROLO YA A: THETO
DIRETO TŠEO DI BONWEGO: Araba dipotšišo TŠE PEDI.
SERETO SEO SE SA BONWAGO: Araba potšišo ya KGAPELETŠO.
 - KAROLO YA B: PADI/DINGWALOTŠHABA
Araba potšišo E TEE ya padi goba E TEE ya dingwalotšhaba.
 - KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO
Araba potšišo E TEE.
5. KGETHO YA DIPOTŠIŠO GO KAROLO YA B (PADI/DINGWALOTŠHABA) LE KAROLONG YA C (PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO)
 - Araba dipotšišo ka dipuku tše o di badilego FELA.
 - Araba potšišo E TEE YE TELELE le E TEE YA DITSOPOLWA.
 - Ge o araba potšišo ye telele KAROLONG YA B, o swanelwa ke go araba ya ditsopolwa KAROLONG YA C.
 - Ge o araba potšišo ya ditsopolwa KAROLONG YA B, o swanelwa ke go araba ye telele KAROLONG YA C.
 - Šomiša lenanetekolo/lenanetshwayatshwayo go go hlahla.
6. BOTELELE BJA DIKARABO
 - Go potšišo ye telele ya karolo ya Theto, karabo e be mantšu a 250–300.
 - Go potšišo ye telele ya dikarolo tša Padi/Dingwalotšhaba le Papadi/Terama/Tiragatšo, karabo e be mantšu a 400–450.
 - Kabo ya meputso e tla šoma bjalo ka tlhahlo ya botelele bja karabo yeo e letetšwego go dipotšišo tša ditsopolwa.
 - Balekwa ba ikemišetše go fa karabothwi ka mokgwa wa maleba.
7. Latela ditaelo tše di hwetšwago mathomong a KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE ka kelohloko.

8. Nomora dikarabo tša gago go swana thwi le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona ka gare ga lephephe la dipotšišo. _
9. Thoma KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng LE LEFSA.
10. Nako yeo e ukangwago:

KAROLO YA A: Metsotso ye 40
KAROLO YA B: Metsotso ye 55
KAROLO YA C: Metsotso ye 55
11. Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go balega.

DITENG**KAROLO YA A: THETO****Direto tšeo di bonwego: Araba dipotšišo TŠE PEDI fela go tše di latelago.**

NOMORO YA POTŠIŠO	POTŠIŠO	MEPUTSO	NOMORO YA LETLAKALA
1. 'Ditlošabodutu'	Potšišo ye telele	10	6
2. 'Mollo sethumašwakantle sebutšwišakagare'	Potšišo ya setsopolwa	10	8
3. 'Thwagadima'	Potšišo ya setsopolwa	10	9
4. 'Lešoko la gago le kae?'	Potšišo ya setsopolwa	10	10

LE**Sereto seo se sa bonwago (Ke kgapeletšo)**

5. 'Ge ke gopola'	Potšišo ya setsopolwa	10	11
-------------------	-----------------------	----	----

ELA HLOKO: Mo KAROLONG YA B le YA C, araba potšišo E TEE ye telele le E TEE ya ditsopolwa. Ge o arabile potšišo ye telele KAROLONG YA B/C o swanetše go araba ya ditsopolwa go tšwa go KAROLO YA C/B. O swanetše go araba potšišo E TEE KAROLONG YA B le E TEE KAROLONG YA C.

KAROLO YA B: PADI/DINGWALOTŠHABA**PADI: Araba potšišo E TEE fela go tše di latelago.**

6. <i>Badimo ba boletše</i>	Potšišo ye telele	25	13
7. <i>Badimo ba boletše</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	13
8. <i>Kgalagalo tša setu</i>	Potšišo ye telele	25	16
9. <i>Kgalagalo tša setu</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	16

GOBA**DINGWALOTŠHABA: Araba potšišo E TEE fela go tše di latelago.**

10. <i>Todi ya batlogolo</i>	Potšišo ye telele	25	19
11. <i>Todi ya batlogolo</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	20

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO**Araba potšišo E TEE fela go tše di latelago.**

12. <i>O iphihletšeng?</i>	Potšišo ye telele	25	23
13. <i>O iphihletšeng?</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	23
14. <i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ye telele	25	26
15. <i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	26
16. <i>Lehufa</i>	Potšišo ye telele	25	29
17. <i>Lehufa</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	29

***ELA HLOKO:** Mo KAROLONG YA B le YA C, araba potšišo E TEE ye telele le E TEE ya ditsopolwa. O se ke wa araba dipotšišo TŠE PEDI tše ditelele goba TŠE PEDI tša ditsopolwa.

Tokelo ya ngwalollo e ileditšwe

Phetla

LENANETEKOLO/LENANETSHWAYATSHWAYO

Dira leswao la (✓) go lenanetekolo le le latelago go kgonthišiša ge e ba o latetše ditaello gabotse.

KAROLO	NOMORO YA DIPOTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABJAGO	TSHWAYO (✓)
A: Theto (Direto tšeo di bonwego)	1–4	2	
A: Theto (Sereto seo se sa bonwago)	5	1	
B: Padi (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa) GOBA	6–9		
B: Dikanegelotšhaba (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa)	10–11	1	
C: Papadi/Terama/Tiragatšo (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa)	12–17	1	
<p>*ELA HLOKO: Mo KAROLONG YA B le C, hlokomela gore o arabile potšišo E TEE ye telele le E TEE ya ditsopolwa. O ka se arabe dipotšišo TŠE PEDI tše ditelele goba TŠE PEDI tša ditsopolwa.</p>			

KAROLO YA A: THETO**MONTSHEPETŠABOŠEGO – M Mamabolo****DIRETO TŠEO DI BONWEGO**

Araba dipotšišo TŠE PEDI fela.

POTŠIŠO YA 1: POTŠIŠO YE TELELE

Badišiša ditemanatheto tša ka tlase gomme o sekaseke Kgokanyi/Tlemanyithalo seretong se.

Botelele bja karabo e be mantšu a 250–300.

DITLOŠABODUTU – MS Moropa

- 1 Ngwageng wa seketemakgolosenyanemasomeseswaitee,
- 2 Thagaletswalo tshehlana kutwana
- 3 E wele kalana madibeng a badimo.
- 4 Ke Kujane Nogwane wa Mooka,
- 5 Ngwato Morwakgomo le dinao tša mosepedi,
- 6 Lethabo ya ba nyakalalo –
- 7 Nyakalalo ya go thabela leitšibolo,
- 8 Kujane' a Botosi bja Pheladi.
- 9 Kujane'a Botosi dithutong ke mpho ke filwe,
- 10 Sejahlapi o potoketša le ba mošetša –
- 11 Maisemane, mathaithai marutampša lengwalo.
- 12 Maamong a bolesome Matabo o a iletšwa,
- 13 Kujane ga se a tope fase ke leabela,
- 14 Leabela la boNgwato Morwakgomo mofahloši,
- 15 Mofahlolla bana ba thari ye ntsho
- 16 Go thwego: Ya lata e a fetiša.
- 17 Ngwageng wa seketemakgolosenyanemasomeseswaitlhano
- 18 Senatla ntshororo leitšibolo lekgeswa,
- 19 Motho wa kgobe kgoši ya Majeremane –
- 20 Ya ba lethabo go Ngwato Morwakgomo,
- 21 Ke Selauwane Phathudi selaolamekome.
- 22 Ke thabangkamoka batho re thabile,
- 23 Go hlokege le wa mmapelwanasekgopi,
- 24 Go hlokege le wa go bona kwata leihlong.
- 25 Ngwana sešalaropeng tena,
- 26 Šala re go tlogele gore
- 27 Tša marope di šale di go bona.
- 28 Ke mogwera wa Chubane le Morwamotšhe,
- 29 Morwamotšhe wa malawa Maroteng,
- 30 Maroteng maremakadilepe

31 Mahlabanantwa mosego.
32 Ke Dihlabakela tša Ramabusa'a kgomo,
33 Dihlabanela Morota Ntswaneng.
34 Re dihlabani tša ntwā ya marumo,
35 Marumo gaMohlala'Morudi'a mabuša
36 Bao ba hlabanago ka makgai,
37 Dihlabakela ka marumo re hlaba Maswatse,
38 Re hlabile Mapono a tšhaba pshenene,
39 A tloga a tšhaba a šiile mekhwamelo,
40 A šiile digale mosega'thaba Leolo.
41 Ke tšhaba mediti thobela!

[Letl. 104–106]

[10]

POTŠIŠO YA 2: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Badišiša ditemanatheto tše ka tsenelelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

MOLLO SETHUMAŠWAKANTLE SEBUTŠWISAKAGARE – LE Mphasha

- 1 Sebešwa ke se tee mollong wo,
- 2 Ka go tuka le go tupa ga se na matepe,
- 3 Ya go thoma mollo pampiri ga e nyakege,
- 4 Ge e le kapeelo yona e a makatša.
- 5 Mollo o dula o tuka kgole le pitša,
- 6 Mateng ga a butšwe ka wona eupša ka muši,
- 7 Pele a butšwa a tšea ye mentši mengwaga,
- 8 Gobane ye pitša sekhurumelo ga e se tsebe.
- 9 Ye pitša ge e apeilwe ga e hlatlolwe,
- 10 Go e hlatlola ke go lahla sebešwa se,
- 11 Ka ya go bopa khutšo menwana wa se tlogela,
- 12 Kgafekgafe wa se swara o bothateng.
- 13 A tšea mengwagangwaga go butšwa mateng,
- 14 Go lekola ge a butšwitše go pala go pala,
- 15 Dingaka mola a swele di tla a utolla,
- 16 A khwamoga moya o tšwa nameng.
- 17 Go hlwa o se momile tlogela o tla thušega,
- 18 Muši o ka se go nkele wa re nkgela,
- 19 Tše di ka se swego ke diaparo le mašelakgabiši,
- 20 Bophelo o ka se iphokoletše, o tla ikokeletša.

[Letl. 113–114]

- 2.1 Tsopola dikgopolo temanathetong ya 1 tše di laetšago gore:
 - 2.1.1 Go gotetša mollo wo ga go hlakiše. (1)
 - 2.1.2 Ke mollo wa semaka. (1)
- 2.2 Laetša morumokwano go tšwa temanathetong ya 4 o be o fe le tirišo ya ona. (2)
- 2.3 Ka dintlha TŠE PEDI laetša sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše ditemanatheto. (2)
- 2.4 Hlatholla tshwantšhokgopolo ye e dirišitšwego mothalothetong wa 20. (2)
- 2.5 Na ke thuto efe yeo re e hwetšago seretong se? Efa dintlha TŠE PEDI. (2)

[10]

POTŠIŠO YA 3: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Bala ditemanatheto tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

THWAGADIMA – LI Masenya

- 1 E nkamogile mphufutšo wa theka la ka,
- 2 E ile e nkamoga gwa hloka mokgoši gwa tamiša seetša,
- 3 Ya o latswa khulong e roroma e rarela le ngwako,
- 4 Ya phetha ka go o kgaola molala
- 5 E dutše e latswa magalagapa a ngwako e se na taba,
- 6 E eja bogale e ganetša bahlakodiši go tsena.
- 7 La gagwe la nkgala pelo la ntšhupetša Phafola e sa le ke betlwa,
- 8 Ka phaphaila le boreatseba badimo ba ntlhapa diatla,
- 9 Ka pitšeng e tee ka šupša ge go hlabana tša šaka,
- 10 Ka ithwala megono, ka bea khuru fase, ka sola kgadimataataa,
- 11 Ka molaetša o šele, e o fihlišitšego go Mmopi,
- 12 Ba mpea fase gobane ntwaga e na bothakga.
- 13 E rathile tladi ya lesehla ke seyamošate,
- 14 Bjokong bja phukubje ya ka gwa selaganya ya polao megopolo,
- 15 Puku ya nketa pele ya swara thipa ka bogaleng,
- 16 Fokoothero: 'O se ke wa bolaya',
- 17 Fokoothero: 'Tsohle di na le nako ya tšona',
- 18 Tša nthipa ditho, ka robega mogopolo.
- 19 Mogopolo wa ikgata mehlala ka gadima morago,
- 20 Ka ipona molahlegi ke hloka marobalo,
- 21 Ngana ke tlile go lahla fase molepo,
- 22 Ka etša noga ka sekama ka go gwethegana,
- 23 Ka sepela bjalo ka segwagwa se se ponokago,
- 24 Nna le molekani tsela re tla dikišana ...

[Letl. 147–148]

- 3.1 Laetša ka mo sereti se dirišitšego mothofatšo temanathetong ya 1 go tšweletša tša go latela:
 - 3.1.1 Batho ba lemošitšwe fela ke kgabo ya mollo. (1)
 - 3.1.2 Batho ba be ba palelwa ke go thuša. (1)
- 3.2 Ka dintlha TŠE PEDI akaretša diteng tša temanatheto ya 2. (2)
- 3.3 Hlaloša ka mo sereti se dirišitšego kgetho le tirišo ya mantšu mothalotheotong wa 14. (2)
- 3.4 Na sereto se ke sa mohuta mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 3.5 Akanya maikutlo a sereti mabapi le diteng tša sereto se. Fahlela karabo ya gago. (2)

[10]

POTŠIŠO YA 4: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Badišiša ditemanatheto tše gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

LEŠOKO LA GAGO LE KAE? – MW Morena

- 1 Ka wena metse ke matoko,
- 2 Ka wena re lobile maloko,
- 3 Lešoko la basadi ga o nalo,
- 4 Mereba le megabaru o na le tšona
- 5 Le ge o tswetšwe o se natšo, o itoketše,
- 6 O di šušukile ka ya rena mehlahlarego.

- 7 Bana ba batho ba hwa senonyana
- 8 Mola re tseba e se dinonyana,
- 9 Tša gago dihlogo di tletše lefase,
- 10 Ge o gohlola bontši re wela fase
- 11 Ka ge sa gago sehuba e le kotokotwane,
- 12 O serotswana sa kgogo setshwamollo fela.

- 13 Ge e le mobu o o fetošitše sejagobe
- 14 Mola re tseba sejagobe e le wena,
- 15 Ka wena lefase le tletše bahlolo,
- 16 Ka wena re na le bahlologadi,
- 17 Ka wena metse e tletše ditšhiwana,
- 18 Ka wena lefase le tletše ditšhiololo.

- 19 Hee lena bana ba batho difega le ititiago!
- 20 Go itira dinkgwete tlogelang,
- 21 Tsebang mokgakgati o a ikgela,
- 22 La lena le tla hlaba la hlabja sekgomo le lena,
- 23 Ba lena ba lla sehlodimare,
- 24 Ba itebaditše ge ya bohloko e le ya morago kgati.

[Letl. 81–82]

- 4.1 Tsopola setlabelatheto se se tšwelelago mothalotheong wa 1 le wa 2 gomme o fe tirišo ya sona. (2)
- 4.2 Ka dintlha TŠE PEDI laetša dikgopolo tša sereti temanathetong ya 2. (2)
- 4.3 Hlaloša tirišo ya tshwantšhišo methalotheong ya 11 le 12. (2)
- 4.4 Hlatholla setlabelatheto methalotheong ya 13 le 14 o be o fe tirišo ya sona. (2)
- 4.5 Ahlaahla moya wo o fokago mo seretong se. (2)

[10]**LE**

SERETO SEO SE SA BONWAGO (KE KGAPLETŠO)**POTŠIŠO YA 5: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – DM Kgobe**

Bala ditemanatheto tše ka tlhokomelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

GE KE GOPOLA – TA Magolego

- 1 ... Be re ikagetše Bohlabela bja Marogolo.
- 2 Magagamatala Braakfontein ga Malehlakana,
- 3 Naga sehlatsakhora le thabo,
- 4 Naga sehlwešatlala le tšhego.
- 5 Di re gatile difero ditšhweu,
- 6 Ba re botša la khuduga,
- 7 Re lekile go tsetsepala,
- 8 Tša re ethimodiša dithunyitagi.
- 9 Re khudušitšwe ka kgang ya tlou,
- 10 Dilor tša rutla metse,
- 11 Ra gapa magomo ka maoto,
- 12 Ra re re fihla Rossenekal dieta tša fela.
- 13 Be re ituletše tlhenkge,
- 14 Mengwako e le mehlobo,
- 15 Dintsepe le ditulelaruri,
- 16 Mesego le *dil*.
- 17 Ako mpotše gore Stobere ke kae?
- 18 Ako mpotše gore Mapogo ke kae?
- 19 Monna ka la Jesu a kgwakgwaiša,
- 20 Pele mohlape e le wa mabudi, magomo le dimeila.

[Letl. 28]

- 5.1 Tsopola dibokantšu TŠE PEDI tše di dirišitšwego temanathetong ya 1 go tšweletša kgopolo ya go huma ga naga ya boseretwa. (2)
- 5.2 Ngwala mmolelwana go tšwa temanathetong ya 2 wo o laetšago gore sereti le magagabo ba lekile go ganelela ge ba be ba hudušwa. (1)
- 5.3 Bontšha ka mo sereti se dirišitšwego tshwantšhokgopolo mothalotheong wa 9 go gatelela boganka bja bathobašweu. (1)
- 5.4 Hlaloša sebopego sa ka ntle sa ditemanatsopolwa tša sereto se o lebeletše methalotheto. (2)

- 5.5 Ka dintlha TŠE PEDI re alele moko wa sereto se. (2)
- 5.6 Re alele maikutlo a gago mabapi le diteng tša ditemanatsopolwa tša sereto se. (2)
- [10]**

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: PADI/DINGWALOTŠHABA

Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA. Ge o kgetha ditsopolwa KAROLONG ye, gona araba ye telele KAROLONG YA C. Ge o kgetha ye telele KAROLONG ye, gona araba ya ditsopolwa KAROLONG YA C. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a 400–450.

POTŠIŠO YA 6: POTŠIŠO YE TELELE***BADIMO BA BOLETŠE – MJ Mpepele***

Sekaseka morero wa padi.

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]**POTŠIŠO YA 7: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA*****BADIMO BA BOLETŠE – MJ Mpepele***

Badišiša setsopolwa sa A le sa B ka tlhokomelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

'Tate o ra gore nna ke swanetše go nyalwa ke Ditau a sa nthate? O ntšhišingwa bjalo ka nakedi? Aowa ruri. Ga ke gane le ge nna ruri ke mo rata nka se mo gapeletše go nnyala le gatee.'

'Mothofela le yena e no ba motho fela ka nnete. Ke yena a e nameditšego thaba a dutše a bona e hlotša.'

5

Mosadimogolo yena mmaPilošamadiba o tshwele leo a lebile gona monyako wa ngwako, gomme a re go tšwa ka mola go bego go senyegile ka ntshe ka lebaka la go idibala ga morwed'iagwe, Thabišo le Nkone ba nama ba hwetša sebaka sa go tšea mehlamu ba le noši.

'Nkone!'

10

'Ke theeditše samma.'

'O a tseba ke eng wena ngwanešo, selo se lerato ga se bone. Ditau ke tloga ke mo rata kudu, efela nka se mo gapeletše go nthata. Ke ka fao nna ke filego yola morwa Mohlaloga pelo ya ka. Ke ra morwa wa Kgoši Manamela yola wa kgopana. A ke re mohlallantšhi ke mokhori? Ke leboga ge fela e le morwa wa kgoši.'

15

'Nnete gona, wena Thabišo. Go ka se swane le gatee le go tla go ba lefetwa.'

Ge Nkone le Thabišo ba be ba phumulana meokgo ba ilale, kua kgorong ya kgoši Pilošamadiba banna ba be ba sa bothane bjalo ka maloba le maabane. Ke Babinašoro ba dutše ka tlase ga mohlare o mogolo wa morula. Yo a hlahlelago nkobolwana ya gagwe o be a itirela bjalo ka khutšo. Yo a logago kefa ka mohlaha le yena a le gare a holofetše ...

20

[Letl. 30–31]

- 7.1 Efa dilo TŠE PEDI tše di laetšago gore tikologo ya padi ye ke ya segologolo. (2)
- 7.2 Laetša tswalano ya baanegwa ba ba latelago:
- 7.2.1 Nkone le Thabišo (1)
- 7.2.2 MmaPilošamadiba le Thabišo (1)
- 7.3 Ka dintlha TŠE PEDI efa bokamorago bja ditiragalo tša setsopolwa se. (2)
- 7.4 Hlaloša meholo YE MEBEDI ya poledišano setsopolweng se. (2)
- 7.5 Ka dintlha TŠE THARO hlatholla ka mo mongwadi a tšweleditšego tlemollo ya lehuto pading ye. (3)
- 7.6 Na maikutlo a gago ke afe mabapi le go se amogelwe ga morwa wa Kgoši Manamela lapeng la boThabišo. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

LE

SETSOPOLWA SA B

'Bjale dikgoši tša ka re re sešo sona se baba mongwai wa sona, ge e le Ditau yena ga a longwe ke nta le gatee.'

'Bjale le re yo Thabišo yena o swanetše go nyalwa ke lapa gore lena le tle le kgone go lala gabotse mašego mola yena a phethoga.'

'A ka se lale a phethoga barena, lena di tlogeleleng rena. Segolothata ke ge a ka 5 hlabelwa ke letšatši kgorong ya Bakone.'

'Thabišo o ile go ba seširaphefo sa lena? Moo gona le tloga le hlahlatha ka sethokgweng sela sa gabo lena sa Rakabaele.'

'Bjale re dire eng ka gore Tsweke o re emetše ka maoto? Gape ga re bo pate le gatee. Hle, re pigeleng ka segwana sa lena sa meetse.' 10

'Rena ga re gane eupša re latola fela leo le rego Thabišo o ile go kokona leboto mola bangwe ba phadimišetšwa sefahlego.'

'Dikgoši tša rena, ge lena le ka lokolla yo Thabišo a tla ka mola kgorong ya Bakone, gona ke mohla le tla tseba gabotse gore thetho ye ga ke a e tšwalela lefela. Seo se mpaledišago gona bjale ke gore thoka ya kgole yona ga e bolaye mmutla. 15

Ditau o ile go nyala Thabišo letšatši le penne ke a le botša hle. E tla ba e se nna Komanyi 'a la Mmakgwete seneša pula ka mesarasarane.'

'Aowa, mmaBakone ge go bolela wena ka tsela yona yeo, nnete fela sa rena a e be go bea mahlo a rena gona mola o re laetšago gona.'

Ee, la hlaba lona o le orele ... 20

[Letl. 154–155]

- 7.7 Tsopola polelo ya Komanyi ye e utollago gore:
- 7.7.1 O na le sebetse. (1)
- 7.7.2 O na le boitshepo. (1)
- 7.8 Efa molwantšhwa le mohlohleletši ba padi ye. (2)
- 7.9 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša ponelopele ye o bago le yona mabapi le ge kgopelo ya Bakone e ka amogelwa. (3)
- 7.10 Sekaseka ka fao diteng tša padi ye di nyalelanago le leina la yona ka gona. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 7.11 Ahlaahla molaetša wa setsopolwa se. (2)
- [25]**

POTŠIŠO YA 8: POTŠIŠO YE TELELE**KGALAGALO TŠA SETU – MS Machitela**

Sekaseka **morero** wa padi ye.

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]**POTŠIŠO YA 9: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****KGALAGALO TŠA SETU – MS Machitela**

Lekodišiša ditsopolwa tše gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA C

'Go se tsebe ke kotsi monna Tumpu. Ke a swa ke a tuka ge ke ilalo. Mosadi yola ga ke tsebe gore o tsenwe ke eng.'	
'Go boledišana le yena gona o lekile?'	
'Ke lekile, eupša gwa fo swana le ge ke itlhakola ka maragong ka matlakala a tšhatšhabogopa. Ke gore o a tseba o tla mpotša ka moo yena a ka se dirwego lešilo ke monna. Taba yeo e a ntshwenya ka gore le wena thaka o a ntseba gore ga ke motho wa go rata sekhethe.'	5
'Wena o tsebja ke nna thaka.'	
'Ke re o a ntseba, ga o botšwe ka nna.'	
'Nnete ruri!'	10
'Go bolela therešo, ke ipshina ge ke le mo mošomong goba ge yena a theogela bošego. O tsebe gore ge ke tšhaiša ke fihla gae, ke fetoga semumu.'	
'Ga le boledišane.'	
'Ke re re boledišana ge fela a mpotšiša gore ke ka lebaka la eng ke sa boa ka pela mošomong, goba ke be ke bolela le mang mogaleng. Ge nka lebala sellathekeng sa ka o tla šala a se kgotlakgotla. Tšatši le lengwe gape o ile a ba a leletša Thabitha mogala a mo omanyana.'	15
'Thabitha ka moka molaodi wa rena?'	
'Yena molaodi wa rena. Le gona ga se a mo omanyana, o tloga a mo hlapaotše ka gore o mmiditše sehlotlolo seo se tšeelago bangwe banna.'	20
'Mmalo! Mosadi yoo o feteletše. Bona Mojagobedi, ke tla hwetša sebaka ka tla GaMaphalle ka leka go boledišana le mosadi wa gago. Mohlomongwe ...'	
'O tla mo kgona na?'	
'Go senya hlegere go phološitše mabutle.'	

[Letl. 32–33]

- 9.1 Efa dilo TŠE PEDI tše di laetšago gore tikologo ya padi ye ke ya sebjalebja. (2)
- 9.2 Laetša tswalano ya baanegwa ba ba latelago:
- 9.2.1 Mojagobedi le Tumpu (1)
- 9.2.2 Mojagobedi le Thabitha (1)
- 9.3 Ka dintlha TŠE PEDI efa bokamorago bja ditiragalo tša setsopolwa se. (2)

- 9.4 Hlaloša mehora YE MEBEDI ya poledišano setsopolweng se. (2)
- 9.5 Ka dintlha TŠE THARO hlatholla ka mo mongwadi a tšweleditšego tlemollo ya lehuto pading ye. (3)
- 9.6 Na maikutlo a gago ke afe mabapi le gore Mojagobedi a botše Tumpu ditaba tša lapa la gagwe? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

LE

SETSOPOLWA SA D

Tabana tša ntshe o ka se di kgolwe monna Tumpu, gape o re yena o be a boifa gore ge a ka mpotša nka mo hlala. Taba ya go nkweša bohloko ke gore nako tše ka moka ge a be a eya tletlolo le tlase a leka go lwantšha bolwetši bjoo, nna ke be ke sa lemoge selo.

'Ga o sedupe thaka, o be o tla tseba bjang ge yena a be a sa go botše?' 5

'Ke be nka se tsebe, eupša bjalo ka monna wa gagwe yoo a lalago a apolana le go apešana mapai le yena ke be ke swanetše go no kgathola moswa gore se sengwe se dutše ka go feama.'

'O se ithweše molato, go be go se se o ka se dirago. Bjale mpotše, taba ya gago le Fiona o tla ba wa mmotša yona?' 10

'Ka botša mang?'

'Molatelo.'

'Hei! Ga ke kgolwe gore nka leka ka re poo! Gape a ka gopola gore ...'

'Hooookane! Ema gona fao. Felo fa a ke re re sa tšwa go bolela ka sephiri sa mogatšago seo mafelelong se ilego sa utolloga. A o gopola gore wena se sa gago o tla se uta go fihla neng? Le ge o ka hlehliša le moedi thota ntle e tla šala. Le ge o ka e buela leopeng, magokobu a tla go bona; ga se nna ke bagologolo.' 15

'Ke a go kwa, eupša ...'

'Bona! Bona Mojagobedi, motho yo a tsebagobotse gore poledišano ke yona e agago lapa ke wena. O tloga o bone ka a gago mahlo gore setu le diphiri di nyakile go hlahlamolla lenyalo la gago. Gona mpotše, a o gopola gore ngwana yola wa gago le Fiona ge a šetše a godile a ka se tšame a go tsoma? Gape tšatši le lengwe o tla fo re o sa dutše le mogatšago le morwago wa bona go tsena kgarebe e re ke yona morwedi wa gago. O tla reng?' 20

[Letl. 136]

- 9.7 Tsopola polelo ya Mojagobedi ye e utollago gore:
- 9.7.1 Molatelo ga a mo tshepe. (1)
- 9.7.2 O na le sephiri. (1)
- 9.8 Efa molwantšhwa le mohlohleletši ba padi ye. (2)
- 9.9 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša ponelopele ye o bago le yona mabapi le go se tšee dikeletšo tša Tumpu ga Mojagobedi tša gore a botše Molatelo ka go ba le ngwana le Fiona. (3)

- 9.10 Sekaseka ka fao diteng tša padi ye di nyalelanago le leina la yona ka gona?
Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 9.11 Ahlaahla molaetša wa setsopolwa se. (2)
- [25]**

GOBA

DINGWALOTŠHABA

Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA.

POTŠIŠO YA 10: POTŠIŠO YE TELELE

TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa, BMT Makobe le AP Nkadimeng

Sekaseka mehuta le merero ya dikanegelotšhaba tše di latelago.

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

NONWANE**MAROPENG GO A BOELWA – AP Nkadimeng**

E rile e le nonwane!
Keleketla!

Kgalekgale kua nageng ya Legabeng go be go na le mokgekolo yo mongwe wa go se loke. O be a dula a nnoši gare ga dithokgwa moo go nago le dinoka tše dikgolo. Mokgekolo yo e be e le ngaka ye kgolo gomme a sa thuše ka go alafa fela. O be a jele bana ba gagwe ka moka gomme a se sa na le ngwana. Ka le lengwe la matšatši mokgekolo o rile a nyaka pheko, badimo ba mmošša gore go nyakega moriri wa ngwana wa gagwe gore a kgone go fodiša bolwetši bjoo ...

[Letl. 45–46]

SERETO**BABINATAU BA GAMALEKA – CL Mokoena**

- 1 Ke Bahunoto bao ba tšwago Phakakang
- 2 Ga boKanyane 'a Gobetse.
- 3 Batho bao re tšwago Phakakang
- 4 Ga re nene, re moloko mong,
- 5 Re hlwele re ena Rakanyane Swikeng.
- 6 Ke bana ba Mmankale Madimetša,
- 7 Ba meririmebegakebolwe, ka bolwa ke ya dingakeng.
- 8 Ke bana ba Mogokolodi
- 9 A nakana, seripahlogo se sepela
- 10 Gwa šala sebelebele.
- 11 Ke ba Maleka 'lehwiti la gare ga Tšhemo,
- 12 Ba segamelo sa mefoka,
- 13 Moo ba rego pula e nele bošego,
- 14 Ra tsoga re kgotsa dinoka go falala.
- 15 Ke bana ba mohlwa mmolayats'hemo,
- 16 Bengtšhemo ba lla.
- 17 Ke ba Tshwane 'a mpuru,
- 18 Ka dira a epa segwere le mongtseka.
- 19 Ke Mapono a Mzilikazi 'a Matšhoba,
- 20 A rego ka mo tia Moswatsi ka mo tia.

[Letl. 131]

KOŠA – MOKANKANYANE

- 1 Ge o nkgana le bjalana bja gago,
- 2 O tla bona ge ke thethesela!
- 3 Mokankanyane, Mokantududu ..., oweee ...!
- 4 O tla bona ge ke tšokatšoka!
- 5 Bjalana bja mmagoMpoye ...!
- 6 O tla bona ge ke tagilwe!
- 7 Mokankanyane, Mokantududu ..., oweee ...!
- 8 Ke re bjalana bjola bja mmagoMpoye ..., oweee ...!
- 9 O tla bona ge ke ritšaritša,
- 10 Ke re bjalana bjola bja mmagoMpoye ..., oweee ...!
- 11 O tla bona ge ke thabile ...!

[Letl. 148]

[25]**POTŠIŠO YA 11: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA****TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa, BMT Makobe le AP Nkadimeng**

Bala ditsopolwa tše ka tlhokomelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA E**MMADILLO O LLELANG? – AP Nkadimeng**

E rile e le nonwane!
Keleketla!

Kgalekgale mola maswika a sa tematema go be go na le mosadi yo mongwe a hloka bana. E be e le yena fela motseng wa gabo yo a se nago bana. O be a fetogile selo sa go bapadiša motseng wa gabo. Mang le mang ge a mmona o be a hiralala ka disego ba mo tšea bjalo ka motho yo a sego a felela. Mmadillo o be a dula motseng wa Marakane ga Kgoši Magapu. O be a hloka bagwera ka gore batho bohle ba be ba mo gapa mogofe. Mmadillo o be a hlwela sello ka lebaka la go thonkgega maikutlo. Ge a eya nokeng goba kgonyeng o be a sepela a nnoši go se na motho yo a tlošanago le yena bodutu.

5

10

Ruri ke nnete madimabe ga a hlapše ka gore le ge a hweditše sekgalabjana se be se sa dule ka lona lebaka la go hloka thari. Kgoši Magapu le yena o be a sa hlwe a mo kwa bose. O be a bile a mo tšhošetša ka go mo raka motseng wa gagwe. Ka le lengwe la matšatši Mmadillo a re a robetše a kwa lentšu le mo tlela ditorong.

'Mmadillo, o llelang? Phumola megokgo o lebe kua Sedibeng sa Tilo. Ge o fihla o hlape mahlo ka moo Sedibeng,' gwa realo lentšu la motho wa mosadi.

15

Mmadillo o ile a phakgama borokong a fegelwa mo a bego a laetša a tšhogile. O be a thothomela mo nkego o bone selo sa go tšhoša. Ka morago o ile a boela borokong a ya ka bjona ...

[Letl.15]

- 11.1 Efa matseno a nonwane ye. (1)
- 11.2 Molwantšhwa ke mang nonwaneng ye? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 11.3 Ka dintlha TŠE THARO laetša dikgopolo tša nonwane ye. (3)
- 11.4 Hlaloša gore leina la Mmadillo le nyalelana bjang le semelo sa gagwe. (1)
- 11.5 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša tebelelo ya mongwadi nonwaneng ye. (2)
- 11.6 Ka dintlha TŠE THARO hlatholla ka mo hlogo ya nonwane ye e nyalelanago le diteng tša yona ka gona. (3)
- 11.7 Re alele maikutlo a gago mabapi le diteng tša nonwane ye. Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (3)

LE**SETSOPOLWA SA F****BABINAKGOMO BA GAMONARENG – CL Mokoena**

- 1 Rena re tšwa kua Mogodumo 'mogolo,
- 2 Wa bana ba Tšhite 'a Nape,
- 3 Ga thaba tše kgolo go rata go etelana.
- 4 Ke Sepitsi se rwele nkata'a kgomo se etela Mogodumo,
- 5 Ke Mogodumo 'o mogolo wa bana ba Tšhite 'a Nape,
- 6 Ga thaba tše kgolo go rata go etelana.
- 7 Re batho ba boMagalane Radisele, magala maukganama,
- 8 Ba re e nkga le mohla e sewego.
- 9 Re batho ba boNkwetona Ramathoke,
- 10 Ke Nkwetona'nkwe sefologathaba,
- 11 O fologile ka Manyane,
- 12 Ra šala re roga mabala a fetile.
- 13 Re batho ba boSealo sa phukubjetona,
- 14 Ba re ke phukubjebokhungwaneng,
- 15 E rwalang mohla makgowantlang,
- 16 Mohla bodulo e a dula.
- 17 Re batho ba boSearara sa magoši,
- 18 Ba re ke magoši mahlwapelo,
- 19 Sethubelabangwe dibaka.

[Letl. 121–122]

- 11.8 Tsopola tše di latelago:
- 11.8.1 Poeletšothomi mothalotheong wa 4 le 5. (1)
- 11.8.2 Sebokantšu mothalotheong wa 13. (1)

- 11.9 Efa sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše methalotheto. (2)
- 11.10 Ka dintlha TŠE PEDI akaretša diteng tša sereto se. (2)
- 11.11 Hlaloša gore sereto se ke sa mohuta mang o be o fahlele ka lebaka. (2)
- 11.12 Sekaseka molaetša wa sereto se ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- [25]**

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 25

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO

Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA. Ge o kgethile ditsopolwa KAROLONG YA B gona araba ye telele KAROLONG ye. Ge o kgethile ye telele KAROLONG YA B gona kgetha ya ditsopolwa mo go KAROLO ye. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a 400–450.

POTŠIŠO YA 12: POTŠIŠO YE TELELE**O IPHIHLETŠENG? – LT Maphoso**

Sekaseka **thulano** ye e kgodišago ya papadi ye.

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]**POTŠIŠO YA 13: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA****O IPHIHLETŠENG? – LT Maphoso**

Bala ditsopolwa tše ka tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA G**(Ka ntle mosegare lešakeng)**

(Go kwala dikgomo le dinakana tša dikgomo di lla)

MALEWE:	Monna Mahunela, o ra gore dikgomo tše tša gago ga o tšhoge gore ba tla go lobiša?	
MAHUNELA:	Ke lobišwa ke bomang, Malewe?	5
MALEWE:	Bomaselekane. Ke ra mahodu a leruo.	
MAHUNELA:	Ba ka bona sepoko. E! <i>(Go tloga segodišantšung*)</i> Hleng eka motho yola a tšwelelago kua mmileng ke morwedi wa ka, Rebone?	
MALEWE:	Ee, ke yena. Gape mola ke re o tloga o belege lekgarebe le bohlale.	
MAHUNELA:	Bjale ga ba nyalwe, Malewe. Nna ke ile ke mo nyakela lesogana, eupša a re bona matšatši a ba ikgethela bao ba ba ratago.	10
MALEWE:	Ee, bafsa ba matšatši a ba a ikgethela.	
REBONE:	<i>(O a goroga)</i> Tameng, tate. Ke ra le wena Mna Malewe.	
MALEWE:	Agee, morwedi. Na o swereng ka moo letsogong nke ke dikoloto tše tša lena?	15
REBONE:	Aowa, tate. Ke swere dipoelo tša ka tša marematlou.	
MALEWE:	O sepetše bjang?	
REBONE:	Ke tšweletše ka mo go sa belaetšeng. Bona, tate ...! <i>(O mo laetša kuranta.)</i>	
MALEWE:	Ke go boditše, Mahunela, ka re yo morwedi o tlo fihla kgole kudu ka yena.	20
MAHUNELA:	O šomile kudu, ngwanaka. Le nna ke tla napa ka ikhutša go lefela ditšhelete tše tša lena le rego ke tša thuto. O tla napa wa ya go nyaka mošomo.	
REBONE:	Aowa, tate. Gape ka marematlou nka se humane mošomo o mokaone.	25

MAHUNELA:	(<i>Ka tlabego</i>) Ao! Na o mokaone o humanwa ka eng?	
REBONE:	Ke swanetše go tšwela pele ka dithuto, ke ye go ithutela tša dijo. Ke moo ke tlogo humana mošomo o mokaone.	
MAHUNELA:	(<i>Ka bogale</i>) Bjale go tšwetša tšona dithuto tšeo tša gago pele, ga go nyake tšhelete?	30
REBONE:	Go a e nyaka.	
MAHUNELA:	(<i>Ka tlhonamo</i>) Rebone! Nna ga ke na tšhelete.	
Mminorathwana		
[Letl. 19]		

- 13.1 Baanegwa ba ba latelago ba tswalana bjang le Mahunela:
- 13.1.1 Malewe (1)
- 13.1.2 Rebone (1)
- 13.2 Tsopola ditšhupasefala TŠE PEDI tše di dirišitšwego go tšweletša ditiragalo setsopolweng se. (2)
- 13.3 Tikologo ya papadi ye ke ya sebjalebja. Efa mehlala YE MEBEDI go tšwa setsopolweng. (2)
- 13.4 Laetša tirišo ya mminorathwana go ya le ka fao o dirišitšwego ka gona papading ye. (1)
- 13.5 Ahlaahla kalotaba ya papadi ye ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 13.6 Na maikutlo a gago ke afe mabapi le bongame bja Mahunela. Fahlela karabo ya gago. (2)

LE

SETSOPOLWA SA H

(<i>Ka ntle mosegare kgorwaneng</i>)		
MAHUNELA:	(<i>O noši</i>) Ge nka be ke se ka fapana le Thokgola, nka be ke tseba gore ke tla ya go yena motho yo a tšerego tšhelete ya ka, a tle a golofale. Gore e ka ba e sobeletše ka kua gare ga mantle a botshwelomare, gona ke a gana. E re ke dio lebelela mehlala ye. (<i>O a lebelela</i>) Wo ke wa Rebone. Wo e ka ba wa Jemina. A!A! wo wona o nyakang. Ga ke kgolwe. (<i>O a goelela</i>) Rebone! Rebone!	5
REBONE:	(<i>O kgojana</i>) Tate!	
MAHUNELA:	Nke o tle mo o mpotše.	
REBONE:	(<i>O a goroga</i>) Ke le botšang, tate?	10
MAHUNELA:	Mohlala wo o a o tseba?	
REBONE:	Ga ke o bone gabotse. Ke ofe?	

MAHUNELA:	Šo. O lebelele gabotse.	
REBONE:	Aowa, nna ga ke o tsebe.	
MAHUNELA:	Mo botshwelomare go ile gwa tla wena le mang?	15
REBONE:	Ge ke gopola gabotse, ke nna le Jemina fela ba re tlilego mo morago ga gore ledimo le rwale botshwelomare bjo.	
MAHUNELA:	Yo mongwe gape?	
REBONE:	Yo mongwe gape yena ga ke mo tsebe.	
MAHUNELA:	Gape mohlala wo o a mpelaetša.	20
REBONE:	Kganthe ke wa mang?	
MAHUNELA:	<i>(Ka pelobohloko le motsetlo wa senna)</i> Tšhelete ya ka e ile. Na ke bonang? Dikgomo tša ka le tšona di ile! Na badimo le mpontšhang?	
REBONE:	Le be le e beile kae?	
MAHUNELA:	Gona ka mo ntlwaneng. Tšhelete ya ka e latela dikgomo.	25
REBONE:	Gape nna tate, ke be ke tseba le se na le tšhelete.	
MAHUNELA:	Tšhelete e be e le gona, ngwanaka. E no ba nna ke be ke sa nyake go e šomiša.	
Mminorathwana		
[Letl.102–103]		

- 13.7 Tsopola mehlala YE MEBEDI ya dipolelo tša Mahunela tše di laetšago gore ke motho wa pelo e mpe go tšwa setsopolweng se. (2)
- 13.8 Efa mohlohleletši papading ye o be o laetše le ka fao mongwadi a mo dirišitšego ka gona. (2)
- 13.9 Hlaloša ka mo segatišamantšu le segodišamantšu di šomišitšwego ka gona papading ye. (2)
- 13.10 Hlaloša ka moo thekniki ya kgegeoteramatiki e tšweleditšwego ka gona papading ye. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 13.11 Ka dintlha TŠE PEDI hlatholla morero wa papadi ye. (2)
- 13.12 Sekaseka ka fao leina la papadi ye le nyalelanago le diteng tša yona ka gona. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- [25]**

POTŠIŠO YA 14: POTŠIŠO YE TELELE**NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Sekaseka **thulano** ye e kgodišago ya papadi ye.

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450

[25]

POTŠIŠO YA 15: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA**NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Badišiša ditsopolwa tše gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA I

MPHAKA:	Matlakane a maso! Mosadi yo o reng! O sa tšo re ke be ke balabala, eupša o re ga ke segafi. O šupang ge o realo?	
HUNADI:	(<i>O bolela ka boleta</i>) Aowa, papa, ge go na le se se go tshwenyago pelong O ka napa wa šitwa ke go mpegela ke le mogatšago?	
MPHAKA:	(<i>O a mo fotlela</i>) Ga geno segafi se tseba ditaba?	5
HUNADI:	Ga se wena yo re kwelego o re o gapeleditšwe go tloga?	
MPHAKA:	Go tloga kae?	
HUNADI:	Nka tseba bjang ka gore o be o bobola bjalo ka nose!	
MPHAKA:	(<i>O kgathola mahlong.</i>) O itote Hunadi, se re ke be ke bobola bjalo ka nose. O sa šupa gore ke hlarediahloga?	10
HUNADI:	(<i>O a ngaletša.</i>) Ge o gana go mpotša se se go tlaišago moyeng, gona ke le mogatšago, o tla šala o bobola bjalo o nnoši. E re nna ke yo bona dipitša tša ka.	
MPHAKA:	Ntšhiroge ke šale ke bobola ke nnoši, ka gore ke sebobodi se se se nago tlhaloganyo! Nxa, basadi! Motho o no go ferehla megopolo o iketlile go se molato ...	15
	(<i>Raisibe o a kokota</i>)	
HUNADI:	E re ke tloge, re tla be ra hwetšwa ke batho mo re bolela se sa bonalego. (<i>O a ema o leba lebating o gahlana le Raisibe a swere mangwalo.</i>)	
RAISIBE:	Mangwalo šea mma. Le lengwe o ka re le tšwa go bokoko.	20
HUNADI:	(<i>O fapana le yena</i>) A fe tatago ngwanaka. (<i>O a tšwa</i>)	
RAISIBE:	(<i>O tsena ka phaphošeng ya tatagwe ya go ngwalela.</i>) Tate mangwalo šea.	
MPHAKA:	Ke lebogile Mošopšadi. A tliile neng?	
RAISIBE :	Raposo o sa tšo tla gonabjale o bile o sepetše.	

[Letl. 14–15]

15.1 Baanegwa ba ba latelago ba tswalana bjang le Mphaka?

15.1.1 Hunadi (1)

15.1.2 Raisibe (1)

15.2 Tsopola ditšhupasefala TŠE PEDI tšeo di dirišitšwego go tšweletša ditiragalo setsopolweng se. (2)

- 15.3 Tikologo ya papadi ye ke ya sebjalebja. Efa mehlala YE MEBEDI go tšwa setsopolweng. (2)
- 15.4 Hlaloša ka moo thekniki ya tekolapejana e tšweleditšwego ka gona papading ye. (2)
- 15.5 Ahlaahla kalotaba ya papadi ye ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 15.6 Na maikutlo a gago ke afe mabapi le kgethologanyo ya bafaladi dinageng di šele? Fahlela karabo ya gago. (2)

LE

SETSOPOLWA SA J

HUNADI:	(O mo tsepeletše ka mahlong.) Sebola, afa o tloga o ekwa seo o se bolelago? Se ke se bonago ke gore o rata go fo dula fase o nabe maoto, re kitlele dijo ka molomong wa gago. Re tšwele ka difero re leka go go phephiša leganong la tau. O sehlola ngwana tena!	
SEBOLA:	(O tsuputše molomo.) Le re tlošitše Bonwatau go tlo re hlakiša mo. Le re romela dikolwaneng tša bošilo ... ke ...	5
MPHAKA:	(O befetšwe.) Hei! Mošaa! O bolela bjang le mmago?	
SEBOLA:	(Ga a hwe matwa.) O reng yena a sa dumele gore le tlogile Bonwatau go iphološa e sego nna?	
HUNADI:	(O befetšwe.) O swerwe ke eng bjale o sa boele Bonwatau bjo bja gago? O re segiša batho.	10
SEBOLA:	Nna ga ke bone re le kaone mo. Re ralala le dilete bjalo ka dipeolwane. Re tla be ra hlakanya lefase le ka moka. Go phalwa ke ge ...	
MPHAKA:	(O fela pelo.) Homola seota tena! Ge go se seo o ratago go se bolela tswalela molongwana woo wa gago. Theetša mo mošaa. Nna le mmago re šomile ka maatla – bošego le mosegare go fihla maemong ao re lego go ona. Gantši re be re phegelela go feta maemo ao batswadi ba rena ba bego ba le go ona. Le bona ba bile le phišego e bjalo ya go re bona re le maemong a kaone go feta a bona. O reng o sa fišagelwe go fihla maemong a a lego ka godingwana ga a a rena? O reng o rata go hlwa o tsupuletše barutiši ba gago molomo?	15 20

[Letl. 68]

- 15.7 Tsopola mehlala YE MEBEDI go tšwa polelong ya mathomo ya Sebola ye e mo tšweletšago e le motho wa go nyatša setsopolweng se. (2)
- 15.8 Efa mohlohleletši papading ye, o be o laetše le ka fao mongwadi a mo dirišitšego ka gona. (2)
- 15.9 Ka dintlha TŠE PEDI efa ponelopele ya gago mabapi le go se hlomphe batswadi ga Sebola. (2)

- 15.10 Hlaloša ka moo thekniki ya kgegeoteramatiki e tšweleditšwego ka gona papading ye. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 15.11 Ka dintlha TŠE PEDI hlatholla morero wa papadi ye. (2)
- 15.12 Sekaseka ka fao leina la papadi ye le nyalelanago le diteng tša yona ka gona. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- [25]**

POTŠIŠO YA 16: POTŠIŠO YE TELELE**LEHUFA – P Mothupi**

Sekaseka thulano ye e kgodišago ya papadi ye.

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]**POTŠIŠO YA 17: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA****LEHUFA – P Mothupi**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA K

NTSHEPE:	Lerato, a o tla kae ka taba yela ya gago?	
LERATO:	Etse le ra efe, <i>Meneer</i> ?	
NTSHEPE:	Ao, ke ra yela ya go tšweletša dithuto tša gago pele.	
LERATO:	Ke sa eme felo go tee, <i>Meneer</i> . Gape monna wa ka o sa le šupa godimo. Ga a nyake go kwa selo ka ga taba ye.	5
NTSHEPE:	O ra gore ga se a tšwa a bona bohlokwa bja thuto le gonabjale?	
LERATO:	Wena ga o mo tsebe gabotse ke a go bona. Monna yola ga a na taba le thuto. Ebile matšatši a gona o ka re o hlakane hlogo. Ka mokgwa wo a mphedišago boima ka gona o ka se rate.	
NTSHEPE:	Kgane o napa a dirang se sekaa? Gona go reng a go dira bjalo o le mosadi wa gagwe?	10
LERATO:	E sa le gore mosadi wa gago a tle a bake lešata mo lebenkeleng la rena, bophelo ga bo sa le gona. Ga a fetše go ntšhupa ka sethunya.	
NTSHEPE:	(<i>O šikinya hlogo</i>) Ka sethunya?	
LERATO:	Go bjalo, <i>Meneer</i> . Tšatši le lengwe le tlo kwa go thwe ke bolailwe.	15
NTSHEPE:	(<i>Ka lentšwana la go kwa bohloko</i>) O se realo, Lerato. (<i>Setunyana</i>) E le gore sebakwa se segolo ke eng ge ebile le dirotswana di selaganya?	
LERATO:	A ga se yona taba ya gore nna le wena re a ratana! Gape ge a ka re o thoma go bolela ka yona le go bo pata ga re sa bo pata.	
NTSHEPE:	A ba re kwa eng batho ba? Ka mo ke Ntlogeleng mola ka go le lengwe e le monna wa gago. A gabotsebotse ba re kwa eng?	20
LERATO:	Ga ba dirišwe ke lehufa, <i>Meneer</i> ?	

[Letl.27–28]

17.1 Baanegwa ba ba latelago ba tswalana bjang le Lerato:

17.1.1 Radithekisi (1)

17.1.2 Ntshepe (1)

17.2 Tsopola ditšhupasefala TŠE PEDI tšeo di dirišitšwego go tšweletša ditiragalo setsopolweng se. (2)

- 17.3 Tikologo ya papadi ye ke ya sebjalebja. Efa mehlala YE MEBEDI go tšwa setsopolweng. (2)
- 17.4 Hlaloša ka moo thekniki ya tekolapejana e tšweleditšwego ka gona papading ye. (2)
- 17.5 Ahlaahla kalotaba ya papadi ye ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 17.6 Na maikutlo a gago ke afe mabapi le ka moo Radithekisi a tlaišago Lerato? Fahlela karabo ya gago. (2)

LE

SETSOPOLWA L

RADITHEKISI:	(O sa tlabegile) Go diregile eng ge e bile o tloga Motetema ka la mmušo? Gona Tsarane yena o kae?	
LEEPO:	(O a thothomela) Tsarane o šetše, mong'aka.	
RADITHEKISI:	Tsarane o šetše?	
LEEPO:	Go bjalo, thobela.	5
RADITHEKISI:	O šetše kae?	
LEEPO:	Ga ke na nnete gabotse eupša o ka re ba mo thuntšhitše. (Lerato o a ba kwa ebile o batamela kgauswi ga lebatlari gore a ba kwe gabotse.)	
RADITHEKISI:	Ga ke go kwešiše, monna Leepo. O re Tsarane o hlomile bjang?	10
LEEPO:	Re be re laletše Ntshepe kua Mamokgalake. Re itše re sa thunya le yena gwa tšwelela maphodisa. Nna ke ile ka napa ka metšwa ke leswiswi.	
RADITHEKISI:	Bjale ge o re Tsarane ba mo thuntšhitše o mmone bjang?	
LEEPO:	Ke boledišwa ke gore ke itše ke sa le gare ke kgopela ka maotong ka kwa sethunya se galagala kua morago. Se itše go kgeba ka mo kwa a goeletša.	15
RADITHEKISI:	A se be se sa gohlodišwe ke yena Tsarane?	
LEEPO:	Ga ke kgolwe, thobela. Se ka se re se llišwa ke yena a goeletša sa mmajoo.	20
RADITHEKISI:	A Ntshepe yena o kae? A le lehono o sa le paletše?	
LEEPO:	Aowa, thobela, re mmolaile nya ka dithunya. Maphodisa a fihlile re šetše re mo tshwetše ka tše mmalwanyana.	
RADITHEKISI:	Ge e le gore le mmolaile gona go lokile. (Setunyana) A sefatanaga sona se kae?	25
LEEPO:	Nna ga ke tsebe, thobela, e sa le ke se gomela nakong ya ge re se tlogela kgorwaneng ya kholetšhe. Re be re se beile gabotse gore ge re fetša ka Ntshepe re kgone go bolaya naga.	

[Letl. 65]

- 17.7 Tsopola mehlala YE MEBEDI go tšwa dipolelong tša Radithekisi tše di mo tšweletšago e le motho wa pelo e mpe. (2)

- 17.8 Efa mohlohleletši papading ye, o be o laetše le ka fao mongwadi a mo dirišitšego ka gona. (2)
- 17.9 Ka dintlha TŠE PEDI efa ponelopele ya gago mabapi le Tsarane le Leepo ge Radithekisi a ka lemoga gore ba šitilwe ke go bolaya Ntshepe. (2)
- 17.10 Hlaloša ka moo thekniki ya kgegeoteramatiki e tšweleditšwego ka gona papading ye. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 17.11 Ka dintlha TŠE PEDI hlatholla morero wa papadi ye. (2)
- 17.12 Sekaseka ka fao leina la papadi ye le nyalelanago le diteng tša yona ka gona. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- [25]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 25
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80